

POTRZEBNIE (64) *av*

potrzebnie (43), **potrzebno** (15) [*w tym: w znac. 1.a. (13)*], *potrzebnie a. potrzebno* (6); *potrzebnie Diar* (2), *GliczKsiąż* (2), *LubPs*, *GroicPorz* (3), *BibRadz*, *BielKron* (2), *GórnDworz* (2), *RejZwierc*, *WujJudConf* (3), *BudBib*, *CzechRozm*, *ModrzBaz* (3), *SkarŻyw* (2), *GórnRozm* (3), *ActReg*, *Calep*, *Phil*, *SarnStat* (7), *SkarKaz* (2), *CiekPotr*, *SkarKazSej*; *potrzebno OpecŻyw*, *HistAl* (3), *KromRozm II*, *Leop*, *SienLek* (5), *KuczbKat* (2); *potrzebnie : potrzebno Mącz* (1:1), *WujNT* (1:1). [*Za postać wątpliwą uznano comp i sup z tekstów, w których nie ma zaświadczonej postaci stopnia równego.*]

Oba e oraz oba o jasne.

comp i sup (6+7) -*potrzebniej*; -*ój* (2), -*(e)j* (11). *sup nã-* (6), *nãj-* (1) *ModrzBaz*.

Składnia comp: potrzebniej niż(li) (2) *RejZwierz*, *LatHar*; (*nie*) *potrzebniej jako* (1) *ModrzBaz*, *jeno* (1) *Diar*.

Sł stp notuje, Cn: potrzebnie, Linde także XVII(XVIII) w.: potrzebnie.

1. *Słusznie, tak jak trzeba, bo tego jest potrzeba* (62) : *ktorzyby thego nãlżego piãania potrzebnie wżywãli. GliczKsiąż A4v; LubPs ff4v; około tãkich ran w Prãwie poãpolitym łzerzey ieft opiãano/ á bãrzo potrzebnie GroicPorz k3, p3v, hh; Mącz 243d; iedno iż potrzebnie/ á nãlchwaã/ nie przygodnie/ ani s trefunku/ tãkowe iãkie łã białegłowy onã [natura] nã łwiãt dãie GórnDworz X6, Gv; Przetoż do Pokuty prawdziwey y nagrodã y poiednãnie bliźniego/ potrzebnie należą WujJudConf 90v, 34, 147; CzechRozm A7; A to niech bẽdzie y o przyšiedze/ y o innych rzeczach/ ácz krotko/ ále podobno/ ile baczę potrzebnie ModrzBaz 87; SkarŻyw 456; ále y żwierżetom niemem potrzebnie dał iã [bojaźń] pan Bog. GórnRozm Kv, L2; Calep 692b; Dobrze też miešce łobie ołobne nã to nãlešć/ iãko y nã modlitwę: y owszem potrzebnie/ niźli nã modlitwę: bo trudnieyŝe ieft rozmyšłãnie/ niźli wftna modlitwã. LatHar 664; WujNT Hebr 7 arg; Bo rzeczy tẽ/ ktõre były nie tãk potrzebnie w Stãtut nãmiełżãne vprzãtnãłem SarnStat *4; Dla tego tenże Stãtut [...] w ten nãlż ninieyŝy Stãtut od łłowã do łłowã łkãzuiemy potrzebnie [= że jest potrzebne] włõżyć [decernimus necessario inferendum JanStat 50] SarnStat 384 [idem] 925; Spytałby kto podobno potrzebnie: Czemu Ian ś. nie rzekł: Nã poczãtku był Syn/ ále go łłowem nãzwał? SkarKaz 486b, 313b; CiekPotr 85; SkarKazSej 697a; [Iełżcze byś tu mogł potrzebnie łpytãć/ kto według tego textu połowicę wãrgeltu zãplãci SzerbSpecSax 165 (Linde)].*

W charakterystycznych poãlżeniach: bãrzo potrzebnie (3); *potrzebnie chwalić, (u)czynić* (3), *dać (dany)* (3), *mowić, należeć* (2), *napisać, odmienić, przydać, spytać, ujęć, używać, zostawować.*

Fraza: »potrzebnie powinien« (1): *ktorego [uczonego] gdy pytao coby napotrzebniey powinni czynić rodzicy płodu łwemu/ odpowierdził [...] GliczKsiąż A3; [Troiaćy łudzie łã/ ktorzy prãwem czynić/ y łkãrgę kłãšć potrzebnie powinni. SzerbSpecSax 2 (Linde)].*

Szeregi: »mãdrze i potrzebnie« (1): *Mãdrze y potrzebnie wczynił Scipio, wżiãwłży Cartaginem novam GórnRozm G3v.*

»napierwej i napotrzebniej« (1): *tedy to napierwey y napotrzebniey/ iãko grunt prawdy/ wżyfcy wierzyć mãiã KuczbKat 9.*

»potrzebnie(-o), (i) pożytecznie(-o) (a. z pożytkiem)« [szyk 2:1] (3): *Mącz* 264d; Ták záfie iefł wiele thego przykładów/ że potrzebnie y s pożytkiem *exules ab exilio reuocati* bywáli *Phil S*; *SarnStat* 1022.

»słusznie i potrzebnie« = *rationabiliter et necessarium* *JanStat* [szyk 3:1] (4): *SkarŻyw* 301; STárémi królestwá nálezego wítawámi/ w wiedżiono iefł słuźnie y potrzebnie: áby [...] *SarnStat* 334 [*idem*] 356, [1316],

a *W funkcji czasownika niewłaściwego: trzeba, jest potrzebne [w tym ze słowem posiłkowym: jest, bywa (8)] (22) :*

(*na*)*potrzebniej* ([*potrzebno*]) *kogo, czego* (4): Stałby nam zá drugiego/ ten cny pan Hektorá/ Bo tám tákich potrzebniej/ bywa niż Doktorá. *RejZwierz* 69; *BielKron* 345v; *KochSat* C; którém [wiary] tu iáko y w inżyich świętościách iefł napotrzebniéy. *BiałKat* 383v; [Aby wżyftko porządnie sżło/ Czego wkołciele potrzebno. *SeklStudent* a3]. *Cf [napotrzebniej czego do czego]*.

[*napotrzebniej czego do czego*: A przeto doświádfzánia s pilnością do godnego wżywánia Wieczérzey Páńfkiey potrzebá/ do kthorego napotrzebniej dwu rzeczy. *GilPos* 74.]

potrzebniej dla kogo [= *komu*] (1): ále zoftác w cieie/ potrzebniej iefł dla was. *WujNT Philipp* 1/24.

(*na(j)*)*potrzebniej (potrzebno) komu* (8): *HistAl* C4, G3; *MurzNT* 31; Iednákie rzeczy wam piáć mnieć nie ciéłfko/ á wam też potrzebno. *Leop Philipp* 3/1; sнадź ij [złoty klenot] byli záfie pošťáli do Gniezná krolowi mowiac: sż thego iemu potrzebniej. *BielKron* 345v; *SienLek* 2; *ModrzBaz* 18v; *WujNT Philipp* 3/1.

potrzebno ku czemu (1): iáko bárzo iefł potrzebno ku poięciu CHRZEściánfkiey náuki [...] rozumieć to co nam o káźdey świętości z ofobná Kościoł Powłzechny ku wierzeniu podawa *KuczbKat* 120.

potrzebnie na kogo [= *komu*] (1): Posłowie się o tym nie dowiedywali, co to KJM obrażało w artykulech od nich podanych, bo wiedzieli, iż potrzebuje [*błąd zam. potrzebnie*] tak na osobę Pańską, jako i na ine *Diar* 64.

cum inf (14): thák też iefł potrzebno krolowi wzrok sferdeczny mieć oftry *HistAl* G3; *KromRozm II* n2v; *MurzNT* 31; *Leop Philipp* 3/1; *BielKron* 333v; potrzebno też o tym porádfić iákoby temu záfieżeć. *SienLek* 130v, 2, 41v, 97v, 144; *KuczbKat* 120; *ModrzBaz* 18v; *WujNT Philipp* 1/24, 3/1; [Clifłterę z máłfem potrzebno czynić/ przeciw boleściam á gryżieniu w żywoćie *UrzędowHerb* 432a].

Ze zdaniem dopełnieniowym [zawsze: aby] (3): Botz potrzebno aby ieden człowiek vmarl/ niżliby włfytek lud miál zaginątz *OpecŻyw* 82v; *HistAl* Cv, C4.

Szeregi: »słuszno i potrzebno« (2): *HistAl* C4; Słufżność y potrzebno człowieku miełżkác ná powietrzu miernym *SienLek* 2.

»tak potrzebnie, jako użytecznie« (1): áby tych rzeczy/ ktore znác á wiedzieć thák potrzebne [!] iáko wżytecznie iefłh/ pámięć [...] zoftáła. *BielKron* 333v.

a. *Skutecznie, z pożytkiem* (4) : Zaliby [*sejm*] mogł być na czym inem potrzebniej strawion, jeno na sprawiedliwości *Diar* 36; áczechmy w on čás mogli y ludziom y Rzeczypołpolitey więcey służyć/ ále nie ták potrzebnie y nie ták rozważnie/ iáko iuż teraz przyfzedłzy ku roftropnieyřzym látam

íwoim. *RejZwierc* 162v; ktore [koszty] niemogą być nigdzie indzie potrzebniey obrocone/ iáko ná podpomagánie ízkół? *ModrzBaz* 131.

Ze zdaniem skutkowym (1): Zatego [*Augusta*] kilka podatkow dano, atak potrzebnie Zescié [!] Prouincyi wielkich doma dostali *ActReg* 22.

2. W razie potrzeby (2) : Moc źemie ieft w ręka [!] pánfkich/ ktory potrzebnie ná niey wzbudza człowieká pożyteczne⁸⁰ *BibRadz Eccli* 10/4; *BudBib Eccli* 10/4.

Synonimy: **1.** *slusznie; a. trzeba; a. pożytecznie, skutecznie.*

Cf **NIEPOTRZEBNIE, NIEPOTRZEBNO**

RS, KW